

САМОВИХОВАННЯ – ВАЖЛИВО ЧИ НІ?

Наше життя – це довгий, цікавий, складний шлях, з яким людина рухається вперед і змінюється відповідно до умов і обставин, які відбуваються. Цікаво, а що саме впливає на формування людини як особистості? Можна виділити три основні компоненти: вплив соціального середовища, цілеспрямований виховний вплив суспільства на особистість через соціальні інститути та свідомий, цілеспрямований вплив людини на саму себе, тобто самовиховання. Якщо в перших двох факторах людина є об'єктом впливу оточуючого середовища, то процес самовиховання не залежить ні від кого, окрім самої людини. Це важливо усвідомлювати, тому що принцип розуміння значущості самовиховання формує в людини духовні цінності, бажання ставати кращою, ніж вона є, вміння оцінювати і відрізняти ті чи інші позитивні зовнішні впливи, які складають основу її переконань, ідеалів, життєвих цілей, мотивів діяльності, звичок.

Важливо розуміти, що процес самовиховання може існувати лише при усвідомленості дій, які спрямовані на самовдосконалення, тобто дії, в яких людина виступає активним суб'єктом самоосвіти, морального, трудового, фізичного, естетичного саморозвитку. Коли людина відчуває гостру необхідність у нових знаннях, новій інформації, нових вміннях, вона приймає рішення вдосконалювати себе. Маленька дитина не може стати дорослою одразу, для цього їй необхідно пройти етапи свого розвитку і творення себе як особистості. Ще з дитинства ми відчуваємо піклування, настанови, контроль батьків або старших людей. Це і є виховання.

Самовдосконалення – це поштовх до прогресу, створення нового, рух вперед. Важко припустити, коли саме закінчиться наше життя, тому так важливо використовувати час розумно. Самовиховання знаходить своє вираження у поєднанні об'єкта та суб'єкта. Особливість цієї взаємодії пов'язана з подвійністю позиції особистості щодо самовиховання, оскільки людина є вихователем і учнем одночасно. При цьому основна мета – створення індивідом себе через творче ставлення до себе. Окрім того, саморозвиток формує у людини таку якість, як працьовитість і знищує лінощі. Розумово і духовно розвинена особистість, яка весь час прагне до вдосконалення моральних якостей і отримання знань, завжди буде на крок попереду людей інертних і менш розумних як в буденному житті, так і в кар'єрному плані. Адже якщо у людини високі моральні принципи, якими вона не поступається, на роботі у неї фонган ідей, і все завжди робиться нею якісно і вчасно, та окрім цього ще й постійно підвищує свій професійний рівень, таку людину цінуватимуть і поважатимуть. Моральні якості і розум завжди вважалися і вважатимуться почесними.

Для когось самовиховання – це сенс життя. Всебічно розвинена особистість усе життя прагне до самовдосконалення – як морального, духовного і естетичного, так і фізичного, та професійного, і ніколи не припиняє працювати над собою. Для таких людей зупинка може означати смерть в духовному плані, що призведе до погіршення фізичного стану. Як відомо, якщо людина не знаходить свого призначення, то вона просто деградує і вважає себе непотрібною. На жаль, прикладом цього є і самогубства, які виникають внаслідок розчарування людини в собі і розгубленості у великому світі. Хтось з мислителів казав, що дуже важко пізнати світ, а ще важче пізнати себе. Саме самовиховання і є запорукою успіху у пізнанні себе. Самовдосконалення – це постійний, безперервний розвиток особистості. І відбувається він як природним шляхом – людина вчиться, змінюється і розумнішає протягом життя, отримуючи досвід з ситуацій, які з нею трапляються, так і за допомогою самої людини – вона читає різноманітну літературу, бажаючи отримувати знання, черпає мудрість зі спілкування з досвідченими людьми, постійно прагне до самовдосконалення і відточення людських якостей і навичок, естетичних і релігійних поглядів.

Самовиховання – процес, у якому проявляється весь духовний світ людини. Важливо усвідомлювати, що духовні цінності завжди переважатимуть над матеріальними. У людини можна забрати будинок, машину, землю, але ніколи ніхто не зможе позбавити людину вміння мислити, любити, співчувати, набуті вміння і навички знадобляться людині завжди, не маючи нічого, вона зможе створити все! Неможливо забрати духовність і набуті знання. Саме постійне і безперервне вдосконалення відіграє вирішальну роль у творенні суспільства, в якому ми живемо. Більше того у ньому взаємодіють моральність, інтелект, воля й емоції. Це максимальна усвідомленість себе, свого місця в навколишньому світі і своєї поведінки. Це вольове зусилля, яке регулює увесь спосіб життя. Ось чому важливо саморозвиватися. Також необхідно зазначити, що коли людина прагне чогось досягнути їй конче треба на цьому зосередитись і цього хотіти. Стан саморозвитку надзвичайно насичений емоціями, у ньому людина чогось пристрасно прагне, чимось азартно захоплена. Емоційно-

моральний характер самовиховання тісно поєднується з вольовим та інтелектуальним, утворюючи складну картину самозміни особистості.

Будь-яка трансформація – завжди складний і навіть болісний процес. Самовиховання так само вимагає сили волі і максимальної концентрації. Людина змінює своє мислення і сприйняття, що породжує зміни у її житті. Рівень самовиховання визначає відношення до людей у суспільстві, повагу до загальнолюдських цінностей і навіть здатність до виконання роботи. Самовиховання – найбільш інтенсивний розвиток сил і здібностей особистості, тому його успішний перебіг вимагає від неї відповідного рівня готовності. Така готовність потребує високого рівня самосвідомості, здатності до саморегуляції (волі) і потреби в розвитку. А.І. Кочетов вважає, що самовиховання містить три компоненти: активне осмислення себе та оточуючого світу, зорієнтована діяльність і пов'язана з нею здатність до саморегуляції поведінки залежно від обставин, потреба у розвитку. Усі зазначені компоненти належать до внутрішніх передумов самовиховання. Усвідомлена потреба в розвитку створює підставу для потреби у самовихованні. У зв'язку з цим існують різні погляди щодо визначення сутності самовиховання. Так, О. Г. Ковальов вважає, що «самовиховання – це свідомо, систематична робота особистості над собою з метою усунення тих чи інших недоліків і формування позитивних якостей, що відповідають вимогам суспільства і особистого плану розвитку».

Важливо зазначити, що базою самовдосконалення особистості є нормальне функціонування нервової системи, а саме – активне функціонування другої сигнальної системи – мислення і мови. Ще однією перевагою саморозвитку є визначення його, як запоруки успіху у активній трудовій та творчій діяльності. Про які якості своїх працівників мріють працедавці? Принаймні, далеко не останнє місце в цьому списку займають здатність нестандартно мислити і уміння вирішувати складні завдання. Але не вірте тому, хто скаже, що таким розумним потрібно народитися. Все підлягає тренуванню! Головне навчитися правильно читати. Мортімер Адлер, автор підручника «Як читати книги», вважає, що уміння отримувати інформацію (те, чим ми займаємося щодня) не сприяє нашому повноцінному розвитку. Набагато важливіше навчитися осмислювати зміст того чи іншого джерела інформації. У телефонній книзі повно фактів, але немає жодної думки, – стверджував він. Це стосується не тільки читання книжок, а й фізичного вдосконалення людини. Будь-які знання, навички чи вміння необхідно вміти засвоювати і розуміти. На мою думку, важливість самовиховання впливає з усіх його проявів. Відповідаючи на питання про значення розвитку людини, слід зазначити, що розвиток – це життя. Людина живе, коли вона мислить, а мислення тісно пов'язане з активною самоосвітою. Процес самовиховання тривалий і безперервний. З чого складається самовиховання або з чого його почати? Відповіддю на це питання може слугувати повне усвідомлення значення саморозвитку та низка прийомів роботи над собою.

Таким чином, можна зробити висновок, що самовиховання – це найскладніший етап виховання, процес цілеспрямованої роботи над розвитком і самовдосконаленням людини від підліткового віку до зрілості. Самовиховання в інтелектуальній, духовній сфері — це самоосвіта. Самовиховання в морально-психологічній сфері полягає в самоконтролі за своїми недоліками і вадами характеру. Самовиховання у фізично-спортивній сфері полягає в тренуваннях, проведенні оздоровчих процедур, стеженні за своїм здоров'ям і зовнішністю, виконанні лікарських порад. Саморозвиток є дуже важливим для особистості та суспільства, так як він формує основні якості і здібності людини, а також дає можливість рухатись вперед, збагачуючись як духовно, так і фізично. Важливо зазначити, що процеси виховання, самовиховання і перевиховання тісно пов'язані між собою і часто переплітаються. Досліджуючи проблематику самовиховання, я дійшла до висновку, що змінюватись на краще необхідно кожного дня, не втрачаючи ні хвилини часу. Час – це потужний ресурс. Як ми його використовуємо, залежить від нас.